

„MI IS MAGYAROK VAGYUNK / MÉG ÁZSIÁBÓL SZAKADTUNK”

KATHONA MÓNIKA

Túl a Kárpátok keleti vonulatán, a hajdani *Etelköz* lankás hegyei között húzódnak a völgyekben a csángó magyarok ősi falvai. Ahol a dombok meg vannak művelve, a házak előtt virágok pompáznak, a tornácok szépen faragottak, biztosak lehetünk benne, hogy a lakók rokonaink.

Mintegy 250 ezer katolikus vallású ember él *Moldvában*, de a magyar származásúak száma ennek duplája is lehet. Sok helyen lerombolták hajdanán a katolikus templomtoronyokat, és ortodox tornyot raktak a helyébe. Az ortodox csángók románul beszélnek, de ragozzák a román nyelvet. Különös szeretettel viseltetnek a magyarul beszélők iránt. A katolikusok közül is már nagyrészt csak az idősektől ismerjük az archaikus csángó-magyar nyelvet. Sajnos a magyar nyelvű oktatás a mai napig sincs megoldva, a gyerekek, ha tudnak is magyarul egy kicsit, szégyellik, hogy nem tudnak olyan „jól” beszélni, mint az anyaországiak. Pedig gyönyörű szép a csángó beszéd, az archaikus gondolkozás nyomai maradtak meg benne. Nem keverik a románnal, azt külön nyelvként használják. Érdemes lenne a mi nyelvünket színesíteni régi magyar kifejezésekkel, szavakkal. Jóleső érzés, amikor úgy köszöntenek, hogy: „*Isten áldja meg!*”, vagy „*Mária adjon egészséget!*”

Duma-István András költő, a *Csángó mitológia* c. könyv szerzője, szállásadóm és úti-kalauzom hívta fel a figyelmemet arra, hogy a csángó falvak kelet-nyugati tájolásúak, hogy a *Nap* körbe tudja járni azokat. Ezek a kis falvak még őrzik a kereszténység előtti kultúra nyomait. A kapuk tövében kifaragott védőköveket látni, néhol kifestve, máshol szentképpel. A kutak és kereszték a magyar falvakban mindig jobb kéz felől vannak, ahogy a templom felé haladunk. Ha a bubának fáj a feje, édesanyja szenes vizet készít.

A népesség erre a területre még jóval a honfoglalás előtt érkezett, eredetmondájuk a *Csodabivaly*, melyet a *Csodaszarvas* mondából vehettek át. Később települtek ide palócok, jászok, kunok, majd a madéfalvi veszedelem után székelyek. Néhány településen palócosan ejtik a szavakat, itt jellemző a sokféle mesterség, a teljes önálló gazdálkodás.

Az emberek nem merik vállalni a magyarságukat, nem látják hasznát a magyar nyelv tanításának. Ennek oka, hogy megfélemlítik, románosítják a lakosságot. A janicár papok csángók, de gyerekkoruktól *Jászvásáron* tanulnak, ahol román papot faragnak belőlük. Nem szabad *Külsőrekecsinben* a templomot fényképezni, és magyar misét kérni, cserébe a pap békén hagyja a falusiakat. Sok helyen sor került ablakbetörésre, kiprédikálásra. *Magyarfalun* a pap nem engedte a *Szent István* keresztet felállítani, így a szomszédos gazda telkére került az emlékmű. Aki magyar újságot, vagy alapítványt működtet, a román titkosszolgálat lehallgatja a telefonját. *Somoskán* a magyar népzenei tábor záróestjén kevés helybéli jelent meg, mert hazaérkezett a pap, pedig „erőst szép volt”- jegyezte meg

egy résztvevő somoskai bácsi könnyező szemmel. Ún. GREF-et rendeznek a papok a magyar rendezvényekkel egy időben. Hatalmas színpadot emelnek a templom mellett, ahol román, olasz nyelven üvölt a zene, a gyerekek románul énekelnek, papírhajót hajtogatnak. A *Vatikán* missziós területté nyilvánította *Moldvát*, rendre épülnek az új katolikus templomok, a románosítás eszközei. Ugyanakkor a lányiki magyar iskola építéséhez a téglára napokat kellett várni, így nem kezdődhetett meg szeptemberben a tanítás.

A csángók mégis a magyarság legjobban gyarapodó népességét alkotják. Nem volt ritka a tízgyermekes család sem, ma is jellemző három-négy gyerek vállalása. A gyermek Isten áldásának számít, a család szent, ezért ritka a válás, a vegyes házasság. A csángó nép nincs is tudtában, mekkora kincset őriz, milyen gazdag a néphagyománya.

*Domokos Pál Péter (1901 – 1992) tanár, történész, etnográfus, a moldvai csángók történetének és kultúrájának kiemelkedő kutatója.
(Fénykép az 1940-es évek elejéről.)*